

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi
Van Yüzüncü Yıl University
The Journal of Social Sciences Institute
Yıl / Year: 2021 - Sayı: Van Özel Sayısı
Issue: Van Special Issue
ISSN: 1302-6879 - Sayfa/Page: 325-346

**Kıbrıs Meselesinin Yerel Basına Yansımaları (1950-1960):
Vansesi Gazetesi Örneği**
*Reflections of the Cyprus Issue on the Local Press (1950-1960):
The Case of Vansesi Newspaper*

• **Mehmet ÖZALPER***

*Dr. Öğr. Üyesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, Muş/Türkiye, Asst. Prof., Muş Alparslan University, Faculty of Science-Literature, Department of History, Muş/ Turkey, m.ozalper@alparslan.edu.tr
ORCID: 0000-0003-2758-5873

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi/ Research Article

Geliş Tarihi / Date Received:

25/01/2021

Kabul Tarihi / Date Accepted:

11/03/2021

Yayın Tarihi / Date Published:

20/04/2021

Atrf: Özalper, M. (2020). Kıbrıs Meselesinin Yerel Basına Yansımaları (1950-1960): Vansesi Gazetesi Örneği, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Van Özel Sayısı, 325-346

Citation: Özalper, M. (2020). Reflections of the Cyprus Issue on the Local Press (1950-1960): The Case of Vansesi Newspaper. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, Van Special Issue, 325-346

Öz

Kıbrıs, tarihsel süreç içerisinde Akdeniz'de varlık gösteren bütün devletler için çok önemli olmuştur. Osmanlı Devleti, bu adanın Anadolu topraklarını savunmasındaki rolünü iyi bildiği için buradaki hâkimiyete çok önem vermiştir. Adanın fethedildiği 16. yüzyıldan itibaren Türk nüfusunun artırılmasına yönelik bir iskân siyaseti izlenmiştir. Osmanlı Devleti'nin devamında kurulan Türkiye Cumhuriyeti de kurulduğu ilk yıllardan itibaren bu öneme binaen Kıbrıs ile ilgili meselelere çok yakın bir ilgi göstermiştir. Kıbrıs Meselesi dünyadaki uluslararası meseleler içerisinde en uzun süren meselelerden biridir. Ancak bu mesele 1950'li yılların başında Demokrat Parti iktidarı tarafından dünya konjonktürüne uygun olmak kaygısı ile derin bir ilgi görmemiştir. Buna rağmen, Kıbrıs'ın Türkiye Cumhuriyeti ile olan kültürel ve tarihi bağları sebebiyle halk nezdinde sürekli canlı kalmıştır. Özellikle adada yaşayan Türk nüfusun içerisinde bulunduğu sıkıntılar arttıkça ülke basını bunu satırlarına taşımıştır. Ulusal basının bu konuya nasıl yaklaştığı ile alakalı çok sayıda çalışma olmasına karşın yerel basının bu konudaki görüşleri noktasında bir eksiklik mevcuttur. Bu çalışmada uluslararası bir mesele olan “Kıbrıs Meselesi” Doğu Anadolu'nun en önemli şehirlerinden olan Van'da yerel basının önemli bir unsuru olan Vansesi gazetesi özelinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kıbrıs Meselesi, Van, Vansesi, Yerel Basın.

Abstract

Cyprus has been very important for all states that exist in the Mediterranean throughout the historical process. Since the Ottoman State knew well the role of this island in defending the Anatolian lands, it gave great importance to the sovereignty here. Since the 16th century when the island was conquered, a settlement policy aimed at increasing the Turkish population was followed. Founded in the early years of the Ottoman Empire continued since the establishment of the Republic of Turkey and also because of this importance has shown a close interest in matters relating to Cyprus. The Cyprus Issue is one of the longest-running issues in international affairs in the world. However, this issue did not receive a deep interest in the early 1950s by the Democrat Party government, with the concern of being in line with the world conjuncture. However, in the eyes of the people of Cyprus due to cultural and historical ties with the Republic of Turkey it has remained constant live. As the problems of the Turkish population living on the island increased, the press of the country carried this to its lines. Although there are many studies on how the national press approaches this issue, there is a lack of opinions of the local press on this issue. In this study, the "Cyprus Issue", which is an international issue, will be discussed in the context of the Vansesi newspaper, which is an important element of the local press in Van, one of the most important cities of Eastern Anatolia.

Keywords: Cyprus Issue, Van, Vansesi, Local Press.

Giriş

1. Kıbrıs'ta Türk Varlığı

Kıbrıs adasının ismi, bakır madeninin adadaki en önemli yeraltı kaynağını teşkil etmesi sebebiyle Latince bakır anlamına gelen *Cyprum* kelimesinden türemiştir. 9251 kilometrekare yüzölçümü ile Akdeniz'in üç büyük adasından biri olan Kıbrıs'ın kuzey sahillerinden bakıldığı zaman Toros dağ silsilesi net bir şekilde görülebilecek kadar Türkiye Cumhuriyeti'ne yakındır. Jeolojik olarak Anadolu coğrafyasına bu denli yakın olan ada, tarihi ve kültürel bağlar vesilesiyle de nerdeyse Anadolu ile aynı coğrafya sayılabilir (Gürsoy, 2002: 370). Kıbrıs'ın Akdeniz ticaret yolları üzerindeki önemli bir üs olması sebebiyle ticaretle uğraşan dönem devletlerinin buraya hâkim olma mücadelesi sürekli devam etmiştir. Osmanlı Devleti'nde önce Ada'nın hakimiyetini elinde tutan Venedikliler, yapmış oldukları ticarete çoğu zaman korsanlık faaliyeti yürütmüşlerdir. Ada'nın Venedikli tüccarların ve korsanların hâkimiyetinde olması, Osmanlı Devleti tarafından Akdeniz'de üstünlük sağlamaya yönelik amaçlarına ulaşmada bir engel olarak görülmüştür. Osmanlı Devleti 1571 yılında bu sebeplerle Kıbrıs'ı fethetmiştir. Venediklerin Katolik olması sebebiyle adada huzurları olmayan Ortodokslar bu fethi sevinçle karşılamışlardır. Nitekim Katolikler Venedik'ten almış olduğu güçle Ortodokslara baskı

uygulamışlardır. Bunun yanı sıra Osmanlı Devleti'nin yaşamış olduğu yükselme döneminin refah yaşam şartlarının adaya da yansıtacağı düşüncesi, Osmanlı Devleti'nin hâkimiyet kurmasını kolaylaştırmıştır (Açıkses, Cankut, 2014: 1243). Nitekim Osmanlı Devleti'nin hâkimiyeti ile birlikte Adada idari, askeri ve sosyal açılardan istikrarlı bir yaşam hakim olmuştur (Çelik, 2019: 405).

Osmanlı Devleti, Ada'yı ele geçirdikten sonra kalkındırma ve imar amaçlı olarak buraya nüfus nakli yaptırmıştır. Osmanlı Devleti'nde bir bölgeye nüfus nakil işlemine sürgün denildiği gibi Anadolu'da olup ceza mahiyetinde yer değiştirme işlemine de sürgün denilmiştir. Kıbrıs için her iki nüfus hareketinin de yapıldığı kayıtlar arasındadır. Özellikle Anadolu'daki yerleşik hayata ayak uyduramayan ve devlet emirlerini dinlemeyen aşiretlerin Kıbrıs'a yerleştirilmeleri suretiyle 17. yüzyıldan itibaren Adada ciddi bir Türk nüfusu oluşmuştur. Bu sürgünler içerisinde gayrimüslimlerin de olduğu zaman zaman görülmüştür (Özkul, 2016: 22,23). Kıbrıs'ın nüfusu içerisinde sonradan yerleştirilenlerin yanı sıra ilk fetih esnasında orduda olan otuz bin civarında askere kılıç hakkı olarak da burada toprak verilmiş ve yerleştirilmişlerdir. Bu yerleşimlerin yapıldığı zaman yükselme döneminin zirvesinde olan Osmanlı Devleti, Kıbrıs'ı tam bir Türk yurdu haline getirmiş ve imar faaliyetleri ile Adaya ciddi hizmetlerde bulunmuştur. Ancak 18. yüzyıla gelindiğinde Osmanlı Devleti gücünü kaybetmiş ve savaşlarda aldığı yenilgiler, hâkimiyeti altında olan bütün bölgelerde etkisini gösterdiği gibi Kıbrıs'ta da aynı durum yaşanmıştır. 93 Harbi'nde Ruslar ile yapılan mücadeleyi Osmanlı Devleti'nin kaybetmesi ve Rus kuvvetlerinin Yeşilköy'e kadar gelmesi sonucunda İstanbul ve Boğazlar bölgesi ciddi bir tehlikeye girmiştir. Kendi sömürge yollarının tehlikeye girmesi ihtimalinden ötürü İngiltere ciddi bir endişeye kapılmıştır. Osmanlı Devleti'nin bu müşkül durumundan faydalanarak Rusların işgal ettiği Elviye-i Selase'nin kurtarılmasına kadar Akdeniz'in güvenliği sağlamak adına Kıbrıs'ta hâkimiyeti almak şartıyla bir Osmanlı-İngiltere ittifakı teklif etmiştir. 1 Temmuz 1878'de imzalanan bir sözleşme ile Kıbrıs'ta İngiliz hâkimiyeti başlamıştır (Eroğlu, 2002: 740). Akdeniz ticareti 17. yüzyıldan itibaren İngiltere'nin eline geçmiştir. Bu güç değişimi İngiltere'nin büyük bir sömürge imparatorluğu olmasını beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti'nin varlığı, İngiltere ile olan ilişkilerinde sıkıntı olmadığı için bir tehlike oluşturmamıştır. Ancak Rusya'nın Balkanlarda kurmaya çalıştığı hâkimiyetten sonra Osmanlı Devleti'ni tehdit etmesi İngiltere'nin menfaatlerine ters düşmüştür. Bahsi geçen ittifak antlaşmasının esas sebebi budur. İngiltere'nin Akdeniz ve Kıbrıs üzerindeki emellerini dönemin İngiltere Başbakanı Benjamin Disraeli,

Kraliçe Victoria'ya yazmış olduğu mektubunda şu şekilde özetlemiştir: “Eğer Kıbrıs Osmanlı Devleti tarafından İngiltere'ye bırakılırsa ve İngiltere de Osmanlı Devleti ile Asya Türkiye'sini Rus işgaline karşı koruyacak bir savunma antlaşması imzalarsa, o vakit, İngiltere'nin Akdeniz'deki gücü artacak ve böylece Majestelerinin Hindistan İmparatorluğu son derece güçlendirilmiş olacaktır. Kıbrıs Batı Asya'nın anahtarıdır. Böyle bir düzenleme, aynı zamanda Türkiye'yi Avrupa'da daha güçlü kılacak ve bununla birlikte Rusya'ya karşı savaş öncesi durumdan daha güçlü bir tampon devletin oluşmasına olanak sağlayacaktır” (Başlamışlı, Çalışkan, 2017: 830). İngiltere sömürge elde etme ve elde ettiği sömürgelere giden yolları kontrol altına alma noktasında tek düşündüğü Osmanlı Devleti'ni Rusya'ya karşı korumak olmamıştır. Nitekim bu yıllarda başlayan sömürge yarışında İngiltere'nin çatışma yaşadığı bir diğer büyük sömürge devleti Fransa'dır. Fransa'nın Akdeniz'de işgal ettiği bir diğer Osmanlı Devleti toprağı olan Cezayir, İngiltere açısından Akdeniz üstünlüğü noktasında önemli olmuştur. Akdeniz yayılcılığı için Fransa ile çatışma yaşamak istemeyen İngiltere bunu aynı anda Rusya ve Fransa gibi iki büyük düşman kazanmamak içinde çaba göstermiştir. Kıbrıs üzerine yoğunlaşması da bu sebebe bağlı olarak gerçekleşmiştir (Şahin, 2016: 167).

Kıbrıs'ın İngiltere'nin hakimiyetine geçmesinin ardından Adada yaşayan Rumların çok uzun zamandan beri Yunanistan'la birleşme isteklerini dile getireceği bir ortam oluşmuştur. Nitekim 22 Temmuz 1878'de Ada'ya gelen İngiliz generali Wolseley'i karşılayan Girne Piskoposu Ada'nın diğer Yunan adaları gibi (Girit) Yunanistan'a verilmesini talep etmiştir. Ancak İngiltere bu talebi dikkate almamıştır. Ada Rumlarının “Enosis” hayalleri aslında Yunanistan'ın ilk bağımsızlık kazandığı yıllarda ortaya çıkmıştır. Günümüzdeki “Kıbrıs Meselesi”nin esas nüvesini bu fikir oluşturmuştur. Ancak Osmanlı hâkimiyeti döneminde gerçekleşme ihtimali olmadığından fazlaca dile getirilememiştir. İngiltere'nin Ada'da hâkimiyet kurması Rumlara bir umut ışığı olmuş ancak İngiltere yine kendi menfaatleri doğrultusunda bu isteği reddetmiştir. Çünkü İngiltere Kıbrıs Rumlarının ümitlerinin aksine Adaya kendi menfaatleri için yerleşmiştir. Özellikle 1881'de Fransa'nın Tunus'u işgal etmesi üzerine 1882'de İngiltere de Mısır'a yerleşmiştir. İngiltere'nin “Kral Yolu” olarak adlandırdığı sömürgelerine giden yolda limanlarının işlevselliği bakımından Mısır, Kıbrıs'ın yerini almıştır. Bu durumda Kıbrıs İngiltere için alternatif bir üs olarak görülmüştür. Buna rağmen Ada Rumları 1893'te İngiliz Yüksek Komiserliği'ne Yunanistan'a bağlanma taleplerini yinelemişlerdir. Bu defa sert bir cevap veren İngiltere Kıbrıs'ın

Türklerden habersiz ve rızasız Yunanistan'a kesinlikle verilemeyeceğini vurgulamışlardır. Klasik İngiliz politikası yine işlemiştir. Kendi menfaatleri için Ada'nın Osmanlı hâkimiyetinde olduğunu vurgulamışlardır (Yellice, 2012: 16).

Kıbrıs'ın İngiliz idaresine bırakılması, her ne kadar uluslararası bir mesele gibi görülse de o dönem özellikle Anadolu'daki Ermeni nüfusun çıkartmış olduğu isyanlarda Adanın önemli ölçüde rol oynamış olması sebebiyle iç politikaya da tesir etmiştir. Nitekim İngiliz idaresiyle birlikte Adada Ermeni ayrılıkçı faaliyetleri artmakla birlikte İngiliz gemilerinin Adaya rahat seyahat etmeleri, isyanlarda kullanılan silahların buradan sevk edilmesi durumunu ortaya çıkartmıştır. Bunun yanında Anadolu'dan isyan suçu ile kaçanların çoğu zaman Kıbrıs'a geçtikleri görülmüştür. Bu gelişmeler İngiltere'nin Kıbrıs üzerindeki söz hakkını zaman zaman Anadolu'da gayrimüslimler için de kullanma yetkisini kendinde görmesine sebebiyet vermiştir (Günay, 2007: 122).

Birinci Dünya Savaşı yıllarına kadar İngiliz hâkimiyetinde kalan Kıbrıs, İngiltere'nin Osmanlı Devleti'ne savaş ilan etmesiyle birlikte savaşın genel seyrinden uzak kalmasına rağmen bir anda Osmanlı Devleti'ne karşı İtilaf grubunun içerisinde savaşa girmiştir. Bu durum Kıbrıs Türkleri açısından can sıkıcı bir durum olmuştur (Keser, 2007: 2). Aslında 1878'de imzalanan sözleşme gereği İngiltere'nin Rusların Elviye-i Selase'deki işgallerinin bitmesi ile beraber Kıbrıs üzerindeki yönetim haklarından vazgeçmesi gerekmektedir. Rusya ile 3 Mart 1918'de imzalanan Brest-Litowks Antlaşması ile bu bölgeler Osmanlı Devleti'ne geri verilmiştir. Ancak Birinci Dünya Savaşı'nın oluşturduğu ortam ile beraber İngiltere Kıbrıs'ı tek taraflı olarak işgal etmiştir (Vatansever, 2010: 1495). İngiltere yapmış olduğu bu işgaller ile birlikte Savaş'ın devam ettiği yıllarda Kıbrıs üzerinde izlediği politikalarından ötürü Adadaki Türk nüfusunun azalmasına da sebebiyet vermiştir (Karaca, 2016: 109). İşgal durumu Kıbrıs Rumlarının Yunanistan'a bağlanma istekleri doğrultusunda önemli adım olarak görülmüştür. Kıbrıs Türkleri ise Birinci Dünya Savaşı süresince kendi haklarını korumaya yönelik faaliyetler içerisinde bulunmuşlardır. Ancak Ada'daki İngiliz hâkimiyeti bu faaliyetlerin önündeki en önemli engel olmuştur. Yapılan bu faaliyetler içerisinde kurulan "Muhacirin-i İslamiyeye Yardım Cemiyeti" isimli dernek en önemli faaliyet olmuştur. Bu dernek vasıtasıyla Kıbrıs Türkleri Anadolu'da Mondros Ateşkes Anlaşması sonrası başlayan Millî Mücadele'ye organize bir şekilde destek verme imkânı elde edilmiştir. Kıbrıs Türklerinin yapmış oldukları maddi desteğin yanında Millî Mücadele'ye bizzat katılanlarda olmuştur (Balyemez ve İnce, 2018: 864).

Millî Mücadele'nin başarıyla sonuçlanmasının ardından 24 Temmuz 1924'te imzalanan Lozan Antlaşması'nın 16, 20 ve 21 maddeleri gereğince Türkiye Cumhuriyeti, Kıbrıs'ın resmen İngiltere'ye geçip bir Kraliyet sömürgesi olduğunu kabul etmiştir. Antlaşma gereği Kıbrıs Türklerine kendi tabiiyetlerini seçme hakkı verilmiş isteyenler İngiliz tabiiyetine geçmiş istemeyenler ise Türkiye Cumhuriyeti'ne göç etmeyi tercih etmişlerdir. Türkiye Cumhuriyeti göç ile gelen bütün Kıbrıs Türklerine kolaylıklar sağlamıştır (BCA, 272-0-0-12-50-104-2). Kıbrıs'ın resmen İngiliz hâkimiyetine girmiş olmasına rağmen Ada Rumları değişmez hayalleri olan Yunanistan'a bağlanma isteklerinden hiçbir şekilde vazgeçmemişlerdir. Türkler ise İngiliz ve Rum baskıları altında kendi benliklerini korumaya ve anavatan olarak gördükleri Türkiye Cumhuriyeti'nden bağlarını kopartmamaya gayret etmişlerdir. Ada'nın Yunanistan'a bağlanması ve Türklerin İngiliz hâkimiyeti boyunca çektiği sıkıntılar Türkiye Cumhuriyeti tarafından çok yakından takip edilmiştir. Kızılay başta olmak üzere Ada Türklüğünün eğitim, sağlık ve sosyal bütün konuları ile yakından ilgilenmiştir. Rumların 1931 yılında Adayı Yunanistan'a bağlamak amaçlı yaptıkları isyan ve 1950'de kurmuş oldukları EOKA isimli kanlı terör örgütünün Türklere yapmış oldukları zulümler yine Türkiye Cumhuriyeti'nin desteklemiş olduğu Türk Mukavemet Teşkilatı tarafından önlenmeye çalışılmıştır (Keser, 2013: 58, 78).

2. Vansesi Gazetesi'nde Kıbrıs Meselesi

Kıbrıs Meselesi, Türkiye Cumhuriyeti için her dönemde son derece önem arz etmiştir. Elbette ki Kuruluş Dönemi, yapılmış olan işgaller sebebiyle çok sancılı olmuştur. Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından sonraki süreçte de yeni bir devletin temellerinin atılması ve kurumsallaşmasının getirmiş olduğu güçlükler, bunun yanında İngiltere gibi güçlü bir devletin Kıbrıs üzerindeki hâkimiyeti gibi sebepler Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs üzerinde siyasi olarak söz söyleyebilmesini güçleştirmiştir. Ayrıca Demokrat Parti iktidarı dış politikada İngiliz dostluğundan vazgeçmeyeceğini de belirtmiştir (Koçlar, Özduygün, 2017: 270). Ancak yukarıda detaylarını vermiş olduğumuz Kıbrıs Türklüğü'nün, anavatan Türkiye ile olan tarihi ve kültürel bağları sebebiyle gerek devlet yetkilileri gerekse de kamuoyu nezdinde Kıbrıs Türklerine her türlü destek ve yardım yapılmıştır. Kıbrıs üzerine yapılmış olan çalışmalar ulusal anlamda bu konuları detaylı olarak incelemiştir. Ancak bu mesele toplumun bütün kesimlerinde önemli ölçüde ses getirmiştir. Doğu Anadolu'nun en önemli illerinden olan Van'da da Kıbrıs Meselesi, halk tarafından çok önemli görülmüştür. Van'da yerel basının ilk örneklerinden olan

Vansesi gazetesi bu konuyu sayfalarını taşımış ve halk bu konu hakkında bilgilendirilmiştir. Bu çalışmamızda Kıbrıs Meselesinin kronolojik olarak incelenmesinden ziyade çalışma konusu olan gazetenin ulaşılabilen nüshalarında meseleye nasıl bakıldığı ile alakalı bilgiler verilecektir. Gazete yayıncılığı anlamında tarihsel süreç incelendiği zaman Van'da yerel basının ilk örneği, Ermeni vatandaşlar tarafından 1858 yılında “*Van Kartalı*” ismiyle yayınlanan gazete olduğu görülmektedir (Öğün, 2001: 591). Bu gazete Ermeni Meselesini kullanmak suretiyle ayrılıkçı fikirler güden bir gazetedir. Bu fikirlerin yayılmasına engel olmak kaydıyla yayınlanan ilk gazete ise “*Çaldıran*” gazetesi olmuştur. Çaldıran Gazetesi dönemin Van Valisi Tahsin (Uzer) Bey'in destekleriyle 1915 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir (Kardaş, 2013:1189).

Cumhuriyet Dönemi'ne geldiği zaman ilk defa 1927 yılında Mehmet İhsan Yazman tarafından Van'da bir matbaa kurulmuş ve “*Yeni Yurt*” isimli ilk gazete çıkartılmıştır. Devamından çıkartılan ikinci gazete çalışmamızın ana malzemesi olan “*Vansesi*” gazetesi olmuştur (Taşçıoğlu, 1969: 44). Bu dönemin öncesinde ticari amaç güderek bazı tüccarlar bu bölgelere Ermenice ve Rumca matbuat sokarak kazanç sağlamaya çalışmışlardır. Ancak bu amacın gerçekleşmesinin önüne geçmek için Türk girişimciler tarafından karşıt faaliyetler gerçekleştirilmiştir (Girgin, 1997: 25). Kuruluşu ilk yıl çıkan sayıdaki tarihe binaen 1948 olan Vansesi gazetesi, bu amaca uygun bir şekilde Van eşrafından İlyas Kitapçı tarafından çıkartılmıştır (İşler, 2013: 15) Gazetenin yayın hayatına başladıktan sonra hükümet ile ilişkileri sağlamlaşmıştır. Nitekim yazılan yazıların toplum faydasına olduğu anlaşıldıktan sonra gazetenin basım esnasında ihtiyaç duyduğu kâğıt devlet desteği ile Ulus gazetesinden temin edilmiştir (BCA, 490-1-0-0-1285-274-5).

Vansesi gazetesi Kıbrıs'ta olan gelişmeleri yakından takip etmiştir. 15-22 Ocak 1950'de Kıbrıs Rumlarının Ada'yı Yunanistan'a bağlanma noktasında bir halk oylaması yapmışlardır. Yapılan oylamaya sadece Rumların katıldığını satırlarına taşıyan gazete, alınan sonuçların Rumların lehine olmadığı belirtilmiştir. Bu oylamanın Türkler tarafından protestolar yapılmasına sebebiyet verdiği belirtilmiştir (Vansesi, 18.01.1950) Ada'daki Türklerin Türkiye ile sürekli irtibatlı olmalarına binaen yapılan bu miting ve gösterilerin haberleri Türkiye'ye yollanmıştır (BCA, 30-1-0-0-40-241-14). Kıbrıs Meselesini Yunanistan özelinde de takip eden gazete Yunanistan'da “*Polis*” isimli gazetenin Yunanistan'ın Kıbrıs politikasını eleştirdiğini yazmıştır. Takip ettiği yolun Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamaktan ziyade komünist bir faaliyet olarak nitelendirmekte ve Kıbrıs Başpiskoposu Makarios'un

esas görevinin Kıbrıs'ın siyasi meseleleri olmadığını ve bu konunun Yunan Ortodoks Kilisesi tarafından niçin takip edilmediğini sorgulamıştır. Bu sorgulama içerikli yazının yayınından sonra da gazete sahibinin dört buçuk ay hapse mahkûm edilmesini de Yunanistan basınının özgür olmadığı şeklinde belirtmiştir (Vansesi, 16.08.1954).

Vansesi, Makarios'un Yunanistan ile birleşme noktasındaki faaliyetlerini tenkit etmiştir. Makarios'tan bahisle bir papazın ortaya attığı iddia üzerine Kıbrıs Meselesi, Yunanistan'ın teklifi ile 24 Eylül 1954'te Birleşmiş Milletler'in gündemine girmiştir (Sönmezoglu, 1984: 226). Bu durum gazetede, yakın komşu olan Yunanistan ile ilişkilerimize zarar vereceğinden bahsedilmiştir. Makarios'un faaliyetlerinin mevcut statükoyu bozma amaçlı olduğunu ve Yunanistan'ında bu oyuna alet olduğunu yazan gazete, Birleşmiş Milletler gibi bir organizasyonun böyle bir meseleyi dikkate almasını hayretle karşılamıştır. Kıbrıs'ın, tarihin bir gerçekliği olarak bir Türk vatani olduğunu buranın binlerce şehit kanı dökülmek suretiyle ele geçirildiğini yazmıştır. Yunanistan'ın bu bölge ile hiçbir alakasının olmadığını dolayısıyla söz söylemesinin anlamsız olduğunu belirtmiştir. Tarihsel süreçte ortaya çıkan bazı zorunluluklar sebebiyle 1878 yılında Osmanlı Devleti'nin İngiltere ile yapmış olduğu bir antlaşma sonucu Kıbrıs'ın idaresinin İngiltere'ye verildiğini belirten gazete, eğer Ada'nın bir ülkeye devri konusu gündeme gelirse bunun İngiltere ile Türkiye arasında konuşulmasının ve olası bir hak devrinin de Türkiye'ye yapılması gerektiğinin altını çizmiştir. Makarios'un ortaya attığı ve Yunanistan'ın da desteklemiş olduğu Kıbrıs'ın Yunanistan'a devri meselesinin Birleşmiş Milletler tarafından dayanaksız bir iddia olduğunun anlaşılacağı ve reddedileceğinin kesin olduğu belirtilmiştir. Aslında bu konunun Birleşmiş Milletler organizasyonunun yetkileri dışında bir mesele olduğunu belirten gazete, bu girişimin direk İngiltere'nin içişlerine bir müdahale olduğunu belirtmiştir. Şayet bunun aksine bir karar verilirse dünyanın her tarafında ayrılıkçı hareketlerin başlayacağını ve bunun bir kaosa sebebiyet vereceği yazılmıştır. Yazının son satırlarında ise Yunanistan'ın bu yaptığının ilişkilerin iyi olduğu dönemde bir hüsrana sebebiyet verdiği belirtildikten sonra bir an önce bu hatalı yoldan dönülmesinin ümit edildiği belirtilmiştir (Vansesi, 27.09.1954).

Kıbrıs Meselesi ile alakalı olarak dünya basınından da haberler veren gazete, İngiltere'de yayınlanan "New Common Wealth" dergisinde bulunan makalelerde, dönemin İngiltere Sömürgeler Bakanı Alan Lennox-Boyd'un vermiş olduğu beyanatta Kıbrıs'ın mevcut siyasi durumunda herhangi bir değişiklik olmayacağını belirtmiş olmasının, Enosis yanlısı din adamlarının ortaya attıkları fikirlerle endişe duyan

Ada halkını rahatlattığı belirtilmiştir. Bunun yanında dergide adanın hâkimiyetinin Yunanistan'a devredilmesi durumunun asla söz konusu olmadığı İngiltere'nin bu hakkı Lozan Antlaşması ile resmi olarak aldığı belirtilmiştir. Kıbrıs'ın hiçbir zaman Yunanistan'a ait olmadığı siyasi bir hâkimiyet değişikliği olacaksa da bunu Türkiye Cumhuriyeti'nin hak ettiğini belirtilmiştir. Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlama hayalleri ile ortaya çıkan Enosis fikrini savunanların güttükleri bu dava Ada'daki Türk nüfusu son derece rahatsız etmektedir. Bu konuda çıkması muhtemel bir çatışma Türkiye-Yunanistan ilişkilerinde ciddi bir bozulmaya yol açacağı belirtilmiştir. Bunların yanında Türkiye'nin Orta Doğu'da çok önemli bir devlet olduğunu Yunanistan'ın ve Enosis taraftarlarının ortaya attığı böyle bir konu için Türkiye Cumhuriyeti'nin zora sokulmayacağını satırlarına taşımıştır (Vansesi, 22.12.1954).

Kıbrıs Meselesinde hükümetin görüşlerini de konu edinen gazete Başbakan Adnan Menderes'in "Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması amacıyla yapılan halk oylaması için, Lozan Konferansı esnasında Batı Trakya'da yapılması istenen halk oylamasına Yunanistan nasıl karşı çıktıysa şimdi biz de Kıbrıs'taki aynı durum için karşı çıkmaktayız." Şeklindeki açıklamalarını sayfalarına taşıyan gazete Başbakanın;"Bir toprak parçası kumaş parçası gibi kesilip parçalanamaz. Onun etnik ve tarihi hadiselerle dayanan coğrafi hudutları vardır." Şeklindeki sözlerini manşetten vermiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs konusunda politikasını anlatan yazı, orada yaşayan Türklerin hiçbir zaman yalnız bırakılmayacağını, Yunanistan'ın Kıbrıs üzerinde izlediği politikanın sadece Türkiye-Yunanistan ilişkilerini bozmayacağını aynı zamanda dünya barışına da kötü yönde etki edeceğini belirtmiştir. Yunanistan'ın ortaya atmış olduğu Ada'da etnik çoğunluğu Rumların oluşturması durumu, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanmasına sebep olarak gösterilemeyeceğini belirten yazı Yunanistan'ın Millî Mücadele Dönemi'nde Anadolu içlerine kadar ilerlerken bu etnik çoğunluk hususunu dikkate almadıklarını belirtmiştir. Türklerin Ada Rumları ile bir bütünleşme içerisinde yaşadıklarını belirten yazı Türkiye Cumhuriyeti'nin bu net tavrının, Yunanistan'ı girmiş oldukları yanlış yoldan dönmesine etki edeceğinin ümit edildiğini belirtmiştir (Vansesi, 26.08.1955). Adnan Menderes'in izlemiş olduğu Kıbrıs politikası İngiliz kamuoyu tarafından da destek görmüştür (Obuz, 2017: 727). Konunun İngiltere aracılığı ile bir müzakere ortamında halledilmesi gündeme gelmiştir. Kıbrıs'ın uluslararası arenada tartışılmaya başlanması ile birlikte Kıbrıs Meselesini İngiltere hükümete ile görüşmek üzere Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun Londra'ya gittiğini belirten gazete, Dışişleri Bakanı'nın yapmış olduğu

açıklamada Yunanistan ile bu meseleyi müzakere ortamı oluşturduğu için İngiltere Hükümeti'ne teşekkür etmiştir. Yapılacak olan görüşmede Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs'ın haklarını savunmada sonuna kadar mücadele vereceğini nitekim tarihsel süreçte Ada'da yaşananların İngiltere ve Yunanistan tarafından bilindiği için bu haklı davamızda bizi olumlu karşılayacaklarını ümit ettiklerini belirtmiştir. Gazete Adnan Menderes'in Türkiye Cumhuriyeti'nin Kıbrıs konusundaki görüşünü beyan etmesinin bütün Anadolu'da, Kıbrıs'ta ve dünyada ciddi bir ses getirdiğini belirtmiştir. Yapılan açıklamadan sonra Kıbrıs Türkleri tarafından gönderilen bir telgrafta, Türkiye tarafından yapılan açıklamanın Ada'da ciddi bir rahatlama sebebiyet verdiğini belirterek gelecek için umut kaynağı olduğunu satırlarına taşımıştır (Vansesi, 27.08.1955). Londra'da yapılacak Kıbrıs görüşmesinin önemini belirten gazete yapılacak olan görüşme sebebiyle Kıbrıs Rumlarının gösteriler yaptığını satırlarına taşımıştır (Vansesi, 29.08.1955). Yapılan görüşmede Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu; Kıbrıs konusunda Lozan Antlaşması ile belirlenen statükonun devam etmesi gerektiğini aksi bir durumun bölgede ciddi bir çatışma ortamı doğuracağını belirtmiştir. Kıbrıs'ın Yunanistan ile tarihi gerçeklikte hiçbir alakasının olmadığını belirtmiştir. Konferansa tepki gösteren Kıbrıs Rumlarının yapmış olduğu gösterilerin boyutunu şiddete vardığını ve polis müdahalesinin olduğunu yazmıştır (Vansesi, 02.09.1955). Londra Konferansı, Kıbrıs Meselesini uluslararası ortamda tartışmaya açması bakımından önemli bir geliş olmuştur. Bu sayede sorunun çözülmesine ciddi etkileri olmuştur (Babaoğlu, 2018: 342).

Bu gösterilerin devamında tarihe 6-7 Eylül olayları ismiyle geçen Anadolu'daki Rum vatandaşlara yapılan saldırıları da manşetlerine taşıyan Vansesi gazetesi olaylardan dolayı duyulan üzüntüyü belirtmiştir. Başbakan'a konu ile ilgili çok sayıda telgraf geldiğini ve yaşanan olaylarda zarar gören vatandaşların zararlarının tespit edilerek hükümet tarafından karşılanacağını yazmıştır. Bu olayı gerçekleştirenlerin iki milleti birbirine düşürmek suretiyle Kıbrıs Meselesini zora soktuklarını, Türklerin tarih sahnesinde bu tarz kışkırtmalar ile çok karşılaştıklarını zarar gören vatandaşlara gereken telafinin yapılması gerektiğini gazetenin sahibi İlyas Kitapçı tarafından bizzat yazılmıştır (Vansesi, 15.09.1955). Zarar gören vatandaşların 3 Ocak 1956 itibarıyla 4500 kişi olduğunu belirten gazete bunlardan 3200 kişinin zararının tespit edildiğini ve bu vatandaşların zararlarının tespiti için ayrılan beş milyon lira ödeneğin bir milyon iki yüz bin lirası dağıtıldığını. Kalan 1200 vatandaşında zarar tespit çalışmalarının devam ettiğini yazmıştır (Vansesi, 03.01.1956). Bu tartışmalı günlerde

Kıbrıs Türklerinden bir heyet Ankara'yı ziyaret etmiştir. Adnan Menderes ile yapmış oldukları görüşmeden sonra vermiş oldukları beyanatta Makarios'un sıklıkla Yunanistan'a ziyarete gittiğini, Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması için çaba sarf ettiğini ve kendilerinin de buna karşılık olarak Türkiye Cumhuriyeti'ne ziyarete geldiklerini belirtmişlerdir. Heyetin son olarak vatanlarının parçalanmasına asla müsaade etmeyeceklerini ve Türkiye Cumhuriyeti'nin de bu noktada kendilerine tam destek verdiğini belirten bir yazı yayınlanmıştır (Vansesi, 03.02.1956).

Vansesi, Kıbrıs olaylarının ortaya çıkmasında en etkin isim olan Makarios'u "*Kızıl Papaz*" şeklinde nitelendirmek suretiyle Komünizme vurgu yapmıştır. İngiltere'nin aracılığı ile yapılan görüşmeden memnun olmayan Enosis yanlılarının Ada'nın her tarafında eylemler yaptıklarını hatta şiddete varan olayların İngiliz polisinin bastırmasıyla durdurulabildiğini yazan gazete, Makarios'un bu olayların baş müsebbibi olarak görülmesi, ibadethaneleri silah deposu haline getirmesi bölge ve dünya barışına vermiş olduğu zarar sebebiyle Ada'dan sürgün edileceğini belirten yazı devamında Makarios yanlısı Rumların bu haber üzerine olayların şiddetini arttırmaya yeltendiklerini ancak İngiliz polisinin çok sert müdahalesiyle karşılaştıklarını belirtmiştir. Ayrıca Yunanistan'da da Enosis yanlılarının hükümete baskı yaptığını belirtilmiştir (Vansesi, 10.03.1956). Makarios'un Hint Okyanusu'nda bir adaya sürgün edileceği haberinin yayılması üzerine Yunanistan'da üniversite gençlerinin İngiliz Selanik Konsolosluğu'na yürüdükleri belirtilmiştir (Vansesi, 13.03.1956). Dünya devletlerinin Kıbrıs hakkında yapmış oldukları açıklamaları da haberleştiren gazete Amerika Birleşik Devletleri'nin Kıbrıs konusunda karar verici bir pozisyonda yapmış oldukları açıklamaları eleştirmiş ve Ada üzerinde söz hakkının İngiltere'de olduğunu belirtmiştir (Vansesi, 15.03.1956). Adadaki Makarios yanlılarının muhtemelen bu haberler neticesinde gösterilerinin şiddetini arttırdığını ve İngiliz polisi ile silahlı çatışmaların ileri safhaya taşındığı yazılmıştır (Vansesi, 23.05.1956). Bu dönem Kıbrıs konusunda Türkiye Cumhuriyeti ile İngiltere arasında esen sıcak rüzgarları da haber yapan gazete iki ülkenin karşılıklı kültür ilişkisi içerisinde olduğundan bahisle Türk-İngiliz Dostluk Derneğinin faaliyetlerinden bahsetmiştir (Vansesi, 01.06.1956).

Kıbrıs'ta olayların artması üzerine İngiltere'nin Kıbrıs Umumi Valisi'nin bir açıklama yaptığını satırlarına taşıyan gazete Vali'nin, yapılan bu kanlı gösterilere son verilmediği müddetçe herhangi bir gelişme olmayacağını ancak gösteriler biterse Kıbrıs için herkesin hak ve hukukunu savunacak bir anayasanın yapılacağını belirtmiştir.

Yapılan bu açıklama üzerine Kıbrıs merkezli Radyo Gazetesi, açıklamanın eksik olduğunu Kıbrıs'ta Türkiye Cumhuriyeti'nin içerisinde olmadığı bir anayasanın yapılamayacağını belirtmiştir (Vansesi, 01,09,1956). Gazetenin Kıbrıs Meselesini bu denli yakından takip etmesi halkın meseleye derin bir ilgi duymasını beraberinde getirmiştir. Van'ın tanınmış eşraflarından olan Kösereisoğulları ailesinden emekli Albay Süleyman Kösereisoğlu gazeteye yazmış olduğu bir makalede Rumların Kıbrıs'ta yaptıkları katliam girişimlerinin insanlık suçu olduğunu beyan etmiştir. Yegâne gayeleri Kıbrıs'ı Yunanistan'a bağlamak olan bu şahısların gerçekleştirmiş oldukları olayların bir benzerini Ermeniler tarafından Van şehrinin müşahade ettiğini, çok acılar çekildiğini söylemiştir. Kıbrıs'ta yaşanan olayların esas sorumlusunun Yunanistan olduğunu belirten Kösereisoğlu, Yunanlıların bütün dünyaya "*Barbar Türkler*" diye nitelendirdikleri insanlara karşı giriştikleri bu hareketi durdurmaları gerektiğini sözlerine eklemiştir (Vansesi, 08.02.1957). Kösereisoğlu Yunanistan'ın Kıbrıs'ta giriştiği bu mezalimin aynısını Batı Trakya ve Girit'te de Müslüman ahaliye yaptığını belirtmiştir. Bütün dünyanın Yunanistan'ın bu yaptığının suç olduğunu anlaması gerektiğini ve aynı hataya Kıbrıs'ta düşülmemesi gerektiğini belirtmiştir (Vansesi, 22.02.1957).

Birleşmiş Milletler oturumlarında Kıbrıs Meselesinin tartışmalarına yer veren gazete Yunan temsilcisinin Türklerin Ada'da terör eylemleri yaptıkları iddiası üzerine İngiliz temsilcisi bu haberlerin doğru olmadığını Yunanistan'ın aynı iddia ile İngiltere'ye de ithamlarda bulunduğunu belirterek esas terör eylemlerinin Rumlar tarafından yapıldığını belirtmiştir (Vansesi, 12.12.1957). Ada'da yaşanan bu olayların artışına bağlı olarak İngiltere'nin meselenin ilk çıkış zamanında ortaya koyduğu tarafsız tavrın zaman içerisinde değiştiğini yazan gazete, İngiliz idaresinin Rumları savunan açıklamalar yapması, eylem yapan Rumlara tepki gösterilmezken Türklerin tutuklamalara maruz kaldığını yazmıştır. Bu durumun Kıbrıs Türk gençliği tarafından tepkilere sebebiyet verdiği belirtilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin bu durumu kabul etmeyeceğini dost ve müttefik olarak görülen İngiltere'nin bu tutumuna bir son vermesi gerektiği İngiltere Ankara elçisine bildirildiği belirtilmiştir (Vansesi, 01.04.1958). İngiltere'nin yapmış olduğu tarafgirlik Rumların EOKA adlı terör örgütü vasıtasıyla direk bir savaş ilan etmeleri şeklinde girişimlerin olmasına sebebiyet verdiği belirtilmiştir (Vansesi, 09.04.1958).

Kıbrıs Meselesinin ortaya çıktığı ilk yıllardan itibaren Kıbrıs Türkleri organize bir şekilde haklarını savunmak için faaliyetlere

başlamışlardır. Bu faaliyetler içerisinde ön plan çıkan bir isim olan Dr. Fazıl Küçük, basın yayın faaliyetleri ve kurmuş olduğu siyasi partiler vasıtasıyla haklılıklarını dile getirmek için çaba göstermiştir (Yüksel, 2018: 315). Vansesi gazetesi Dr. Fazıl Küçük'ün kurmuş olduğu Kıbrıs Türktür Partisi'nin faaliyetlerine yer vermiştir. Küçük'ün yapmış olduğu bir basın toplantısında İngiltere'nin Enosis amaçlı hareket eden EOKA örgütüne destek vererek Kıbrıs'ı bölme niyetinde olduklarını belirtmiştir. Bunun kabul edilemez bir durum olduğunu vurgulayan Küçük, yıllardan beri vermiş oldukları mücadelenin Kıbrıs Türkleri'nin azınlıkta bırakılmak suretiyle verilecek bir kararı reddedeceklerini açıklamıştır. Makarios öncülüğündeki Rumların başta taksim işine yanaşmadıkları halde şimdi bu taksime yanaşmalarının Rum-İngiliz antlaşmasını tasdik ettiğini belirterek “*Ya taksim ya ölüm*” şeklinde sözlerini bitirmiştir (Vansesi, 05.06.1958). İngiltere'nin Kıbrıs'ın taksimi noktasında çok daha önceden bu kararı almış olduğu İngiliz basını tarafından da yazılmıştır (BCA, 30-1-0-0-37-226-8). İngiltere'nin Kıbrıs hakkındaki kararını yazan gazete Ada'nın muhtariyet şeklinde yönetileceğini ve güvenlik amacıyla on beş, yirmi sene müddetle İngiliz kuvvetlerinin Ada'da bekleyeceğini açıklamıştır. Bu durumun Kıbrıs Türkleri için çok ciddi sıkıntıya sebebiyet vereceğini ve Enosis fikrinin bu şekilde gerçekleşme ortamı bulacağından bahsetmiştir. İngiltere vermiş olduğu bu kararla hem insan hakları beyannamesini hem de tarihi gerçekleri göz ardı ederek Kıbrıs'taki üç yüz yıllık Türk varlığının hiçe saydığını belirtmiştir. İngiltere'nin bütün dünyanın kabul etmiş olduğu Kıbrıs Türklerinin haklı tezini hiçe sayarak Ada ile alakası olmayan Rumlara muhtariyet vermekle kanlı bir savaşın başlamasına yol açacağını sözlerine eklemiştir. İngiltere'nin vermiş olduğu bu karar Türkiye'de tepkilere sebebiyet vermiştir. İstanbul ve Ankara başta olmak üzere mitingler düzenlenmiştir. Bu mitinglere bütün halk destek vermiştir. Ankara'da Anıtkabir'de Milli Türk Talebe Birliği'nin düzenlediği mitinge Ankara Şoförler Odası miting alanına halkı ücretsiz taşıyacağını duyurmuştur (Vansesi, 09.06.1958).

Kıbrıs Meselesinin Ada'da ciddi çatışmalara sebebiyet vermesi üzerine Türkiye Büyük Millet Meclisi, konuyu gündemine taşımıştır. Dışişleri Bakanı Kıbrıs'ta vuku bulan olayların tarihi seyri hakkında bilgi vermiştir. Bu bilgilerden sonra Ada'da yaşayan Türk nüfusunun mal ve can güvenliği için verilen taksim kararını onayladıklarını belirtmiştir. Konuyu manşetine taşıyan Vansesi gazetesi alınan bu kararın Türkiye Cumhuriyeti tarafından Kıbrıs Türkleri düşünülerek alındığını ve karar metninin bütün dünya parlamentolarına gönderileceğini yazmıştır. İngiltere'nin aldığı bu kararın NATO Genel

Sekreterliği tarafından desteklendiğini ve Kıbrıs'ın taksimi noktasında ısrar eden Yunanistan'ın, NATO'nun varlığının devamı açısından gerekli olduğu belirtilmiştir (Vansesi, 18.06.1958). Kararın ardından Kıbrıs'ta asayiş sağlamak üzere İngiliz kuvvetlerinin Ada'da bulunduğu ve herhangi kargaşa ortamının olmadığı belirtilmiştir (Vansesi, 19.06.1958). Her ne kadar Hükümet Kıbrıs'ın taksimini onaylamışsa bile Türkiye'de halk kesiminden bu durum çok önemli ölçüde tepki ile karşılanmıştır. Gazetenin naklettiği bilgi ile Samsun'da yüz bin kişinin katılımı ile bir mitingin gerçekleştirildiği belirtilmiştir. Mitingin “*Ya taksim ya ölüm*” sloganı ile çok coşkulu olduğu belirtilmiş ve Kıbrıs'ın tarihi bağlarla bir Türk yurdu olduğu vurgulanmıştır (Vansesi, 20.06.1958). Bu mitinglerin Eskişehir, Balıkesir, Konya, İskenderun gibi illerde düzenlendiğini Van'da da Milli Türk Talebe Birliği'nin planladığı bir mitinginde yapıldığı haberi yer almıştır (Vansesi, 23.06.1958). Gazete Kıbrıs Meselesinde Van halkının hassasiyetini sürekli satırlarına taşımış ve köşe yazılarında sürekli olarak Yunanistan'ın Kıbrıs'ı kendine bağlama isteğinin hukuksuzluğuna vurgu yapmıştır. Bunun yanında 1570'de Kıbrıs'ın fethi ve Türklüğünü konu edinen şiirler yayımlanmıştır (Vansesi, 04.07.1958). Gazete yapılan mitinglerin bir sonucu olarak hükümetin yaptığı açıklamalara da yer vermiştir. Dışişleri Bakanı Fatin Rüştü Zorlu'nun Kıbrıs Meselesi ile alakalı İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin ortak bir karar alarak taksim konusunda anlaşmalarının zaruri olduğunu aksi durumda yaşanacak olan kaos ortamından Türkiye Cumhuriyeti'nin sorumlu olmayacağını beyan etmiştir. Bunun yanında Yozgat ve Diyarbakır'da da Kıbrıs ile ilgili mitinglerin devam ettiği belirtilmiştir (Vansesi, 07.07.1958). Bu gelişmelerin yaşandığı dönemde Yunanistan'ın desteklemiş olduğu EOKA örgütü terör faaliyetleri yürüttü ve Türklerin öldürüldüğü gazete tarafından bildirilmiştir (Vansesi, 17.07.1958). İngiltere'nin liderliğinde yürütülen Kıbrıs görüşmeleri kapsamında İngiltere Başbakanı Harold Macmillian'ın 9 Ağustos'ta Türkiye gelip Adnan Menderes ile bir görüşme gerçekleştirdiğini bildiren gazete temasların süreceğini beyan etmiştir. Kıbrıs Meselesinin daha fazla kan dökülmeden halledilebilmesi için bu girişimlerin yapıldığını belirten gazete taksim en kesin çözüm olacağını yazmıştır (Vansesi, 11.08.1958). Kıbrıs Meselesinin öncü isimlerinden olan Dr. Fazıl Küçük ve Rauf Denктаş'ın Türkiye ziyaretlerini Fatin Rüştü Zorlu ve Celal Bayar ile görüşmelerini yazan gazete Türkiye'nin Kıbrıslı Türklerin daima yanında olduğunu belirtmiştir (Vansesi, 25.12.1958).

Kıbrıs Meselesinde önemli bir aşama olan Zürih Görüşmeleri'ni de satırlarına taşıyan Vansesi gazetesi Adnan Menderes ile Yunanistan

Başbakanı Kostandinos Karamanlis'in yapacağı görüşmeyi aktarmış ve görüşmelere İngiliz temsilcisinin de katılacağını yazmıştır (Vansesi, 06.02.1959). Görüşmelerin Londra'da devam edeceğini yazan gazete Türk ve Yunan dışişleri bakanlarının Londra'ya hareket ettiklerini belirtmiştir (16.02.1959). İngiliz Avam Kamarası'nda Başbakan Harold Macmillan Kıbrıs konusu üzerinde Türk ve Yunan dışişleri bakanları ve Kıbrıs liderlerinin katılımı ile antlaşmaya varıldığını yazan gazete Kıbrıs'ta iki bölge oluşturulacağını her iki bölgede de İngiliz üsleri olacağını ve bu bölgelere İngiliz hakları tanınacağını, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin anayasası hazır olunca derhal Cumhuriyete devredileceğini, Kıbrıs'ta emniyet ve asayişten Türkiye, İngiltere ve Yunanistan'ın sorumlu olacağını, Kıbrıs Cumhuriyeti'nin İngiliz Milletler Cemiyeti'ne girip girmeyeceğinin oylama ile kararlaştırılacağını yazmıştır (Vansesi, 20.02.1959). Antlaşma'nın imzasının ardından gazete, Kıbrıs'ta Cumhuriyet ilanının hazırlıklarının yapıldığı ve 16 Ağustos 1960'ta kutlamalar ile beraber Cumhuriyet'in ilan edileceğini yazmıştır (Vansesi, 08.08.1960). Gazete, 16 Ağustos 1960 tarihli nüshasında ise Kıbrıs Cumhuriyeti'nin ilan edildiğini, Ada'ya gelen Türk askerinin sevinç gösterileri ile karşılandığını yazmıştır (Vansesi, 16.08.1960). Kıbrıslı Türklerin Türk askerine hasret kaldığını Kuralkan imzasıyla yazılan köşe yazısında "*Mehmetçik ve Kıbrıs*" kelimelerinin birbirine çok yakıştığını yazmıştır (Vansesi, 18.08.1960).

Sonuç

Kıbrıs Meselesi, son yüzyılda en çok tartışılan uluslararası meselelerden olmuştur. Bu konu ile alakalı birçok ulusal çalışmanın varlığı bilinmektedir. Bu çalışma ise böylesi önemli bir konuda yerel bazda halkın düşünce ve eylemlerini yansıtmaktadır. Van halkının uluslararası meselelere ne denli ilgi duyduğu ortaya konulmuştur. Söz konusu tarihi gerçeklikler ve devlet menfaatleri olduğu zaman vermiş oldukları tepkiler ve yapmış oldukları faaliyetler sayesinde ülkenin genel gündeminden asla kopuk olmadıklarını anlamamızı sağlamıştır. Vansesi gazetesi Doğu Anadolu'da yayıncılık faaliyetleri noktasında önemli bir eksikliği tamamlamıştır. Sadece yayınladığı il olan Van'ın basın noktasında eksikliklerini tamamlamamış çoğu zaman Doğu Anadolu'nun tamamına hitap etmiştir. Yerel bir gazete olarak yayınlandığı bölgenin sorunlarını dile getirip çözümler arama gayreti taşımasına rağmen Kıbrıs Meselesi gibi uluslararası boyutta ses getiren daha birçok mesele ile de yakından ilgilenmiştir. Gazetenin arşivlenme sıkıntılarında dolayı tahrip olan kısımlarının haricinde, çalışma konumuzu içeren yılların tamamında Kıbrıs konusu üzerine yazılan

bütün yazıların değerlendirilmesi suretiyle Van halkının bu konu üzerinde son derece hassasiyet duyduğu ve yapılan haksızlıklar karşısında bilinçli bir şekilde sesini duyurabildiği görülmüştür.

Vansesi gazetesinin gerek basılması gerekse yazılan yazıların oluşturulması noktasında Van'ın belli başlı tanınmış aileleri olan Köserisoğulları, Kuralkanlar, Perihanoğulları ve Kitapçı ailesi gibi ailelere mensup kişilerin önemli bir rol üstelendikleri görülmektedir. Türkiye'nin merkeze uzaklık bakımından en doğu vilayetlerinden olmasına karşın Türk Dünyası'nın ve ülkenin içerisinde bulunduğu sıkıntıları bu ailelere mensup olan şahıslar detayları ile öğrenip takip etmişlerdir. Gazete aracılığı ile de bütün Van halkına duyurmuşlardır. Van halkı, Vansesi gazetesi sayesinde Kıbrıs gibi önemli bir vatan parçasının tarihsel süreçte nasıl kazanıldığını ve Adada Türk-İslam kültürünün nasıl hâkim kılındığını öğrenme fırsatı bulmuştur. Bu sayede İngiltere ve Yunanistan gibi ülkelerin Kıbrıs üzerindeki haksız iddialarının herhangi bir gerçekliğe dayanmadığını fark etmek suretiyle gereken tepkiyi bazen yapmış oldukları mitingler bazen de gazeteye yazılan duygu yüklü şiirler sayesinde ortaya koyabilmişlerdir. Çalışmamızda 1950'li yılların başında gündem olan Kıbrıs konusu belli bir kronolojiye tabi tutularak incelenmemiştir. Bunun iki temel sebebi vardır. Birincisi Demokrat Parti'nin ilk iktidar olduğu yıllarda Amerika Birleşik Devletleri'nin öncülüğünde Rusya'ya karşı oluşturulmak istenen bir Türkiye-Yunanistan ittifakının zarureti üzerine iki devlet belli bir süre aralığında önemli sorunları hiçbir şekilde gündeme getirmeden ilişki kurmayı tercih etmişlerdir. Bunlardan bir tanesi de Kıbrıs Meselesi olmuştur. Bu sebeple sadece Vansesi gazetesi değil bütün ülke basını bu konuyu o dönemde dile getirmekten imtina etmişlerdir. İkinci husus ise gazetenin elde edilebilen arşivinde bazen kesintilerin olmasıdır. Bu sebeple Van halkının Kıbrıs konusunda genel düşüncelerinin bir çerçevesini çizmek tercih edilmiş ve mümkün olmuştur.

Uluslararası meselelerde her zaman ilk sırada olan devlet menfaatleri olduğu için zaman zaman mevcut dış siyaset çizgisinde değişiklikler olmaktadır. Osmanlı Devleti'nin son döneminde buna "denge politikası" denilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu yirminci yüzyıl ve devamında ise bunun adı "uluslararası ilişkiler" ve "diplomasi" olmuştur. Çünkü yaşanan dönemde savaşların ülkeye verdiği zararlar göz önüne alınarak bunun gerekli olduğu anlaşılmıştır. Ancak hükümet nezdinde her ne kadar bu değişiklikler olsa bile halk nezdinde değişmez bazı gerçeklikler vardır. Bunların en önemlisi de tarihi ve kültürel bağlardır. Bu sebeple Kıbrıs Meselesinde Türkiye'nin genelinde halk, Kıbrıslı Türk kardeşlerini ve onların haklarını her

zaman ve her ortamda savunmuşlardır. Adanın çalışma konumuzun dışında kalan yıllarda askeri müdahaleye varıncaya değin savunulmasından hiçbir zaman vazgeçilmemiştir. Van halkı da Vansesi gazetesinin yazdığı yazılardan hareketle gerekli bilgilenmeyi edinmiş ve yeri geldiğinde savunma görevinde kendisine düşeni hakkıyla üstlenmiştir.

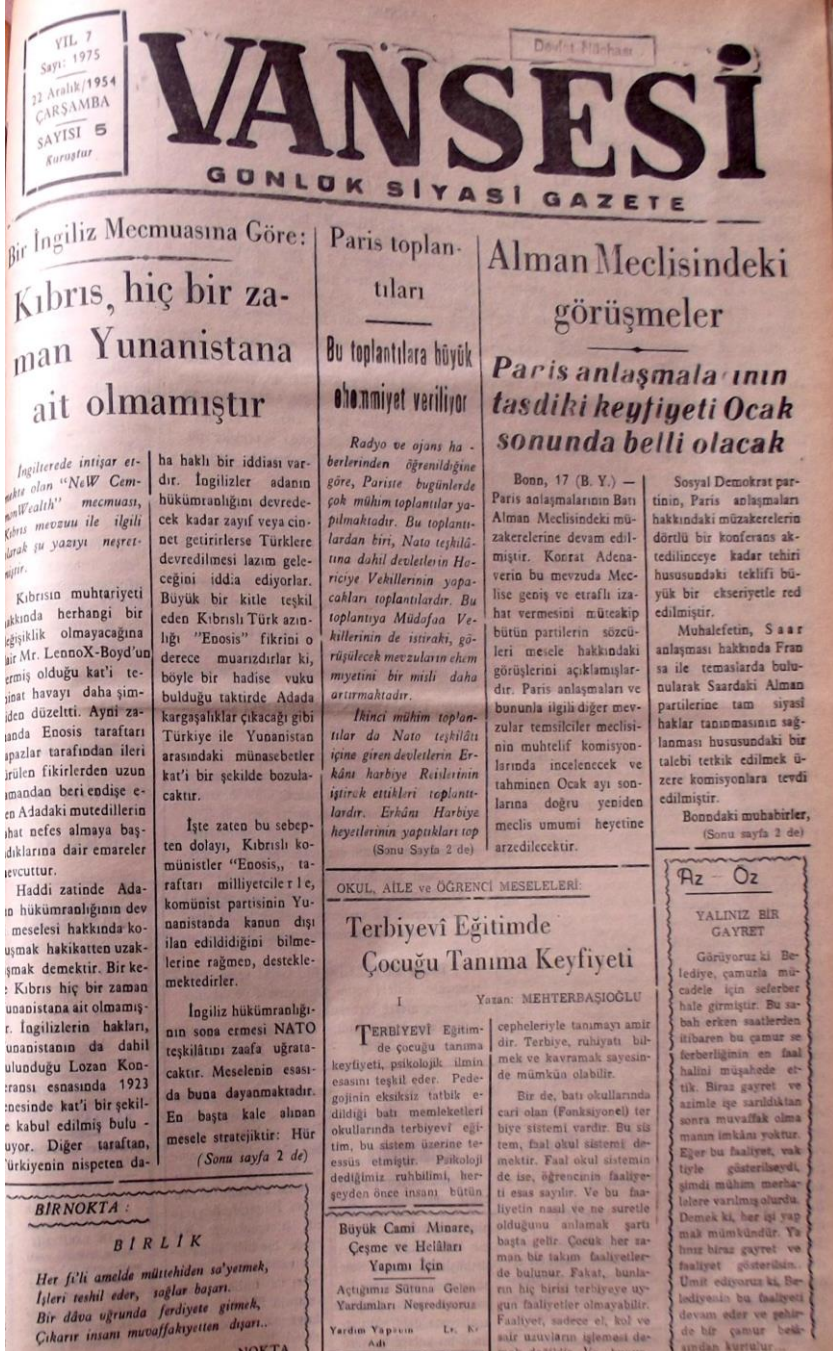
Kaynakça

- BCA (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Cumhuriyet Arşivi)
 BCA, 272-0-0-12-50-104-2.
 BCA, 30-1-0-0-40-241-14.
 BCA, 490-1-0-0-1285-274-5.
 BCA, 30-1-0-0-37-226-8.
 Süreli Yayınlar
 Vansesi Gazetesi, 18.01.1950-18.08.1960.
 Telif ve Tetkik Eserler
 Açıkses, E. Cankut, A. (2014). Kıbrıs Meselesinin Tarihsel Gelişimi ve Uluslararası Hale Gelme Sebepleri. *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History Of Turkish or Turkic*, 9 (4), 1241-1259.
 Babaoğlu, R. (2018). Türkiye'nin Kıbrıs Politikasının Evriminde Bir Dönüm Noktası: Londra Konferansı (19 Ağustos-6 Eylül 1955). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 18 (36), 323-347.
 Balyemez, M. İnce, F. (2018). Mondros'tan Lozan'a Kadar Olan Dönemde Kıbrıs ve Kıbrıs Türkleri. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (26), 855-870.
 Başlamışlı, M. Çalışkan, A. (2017). İngiltere'nin Yakın Doğu Politikası Dahilinde Kıbrıs'ın İngilizlere Devri, *Tarihte Kıbrıs (İlkçağlardan 1960'a kadar)*. Osman Köse (Ed.), (C. 2, s. 825-835), Akdeniz Karpaz Üniversitesi Yayınları.
 Çelik, M. (2019). Türk Dış Politikasında Kıbrıs Sorunu ve Arap Dünyasının Politik Tavrı, İrsad Sami Yuca, Hidayet Kara (Ed.), *Tanzimat'tan Günümüze Kişiler ve Olaylar Ekseninde Türk Dış Politikası*, (s. 405-425). İstanbul: Kitapevi Yayınları.
 Eroğlu, H. (2002). Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni Yaratan Tarihi Süreç ve Son Gelişmeler. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 18 (54), 735-793.
 Günay, N. (2007). Kıbrıs'ın İngiliz İdaresine Bırakılması ve Bunun Anadolu'da Çıkan Ermeni Olaylarına Etkisi. *Gazi Akademik Bakış Dergisi*, 1 (1), 115-126.

- Girgin, A. (1997). *Cumhuriyet Döneminde Türkiye'deki Yerel Basının Gelişmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gürsoy, C. R. (2002). Kıbrıs. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (C. 25, ss. 370-371). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- İşler, A. (2013). *Vansesi Gazetesi (1948-1960)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yüzüncü Yıl Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Karaca, E. (2016). Birinci Dünya Savaşı'nda Kıbrıs: İlhak ve İşgal Sürecinde Neue Freie Presse'de (Viyana) Takdimi. *Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9 (2), 85-114.
- Kardaş, A. (2013). Osmanlı Devleti'nin Son Döneminde Van'da Basın (1908-1915). *Turkish Studies International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8 (13), 1189-1204.
- Keser, U. (2007). Kıbrıs'ta Çanakkale Savaş Esirleri ve Savaş Döneminde Adada Yaşananlar. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı Dergisi*, 5 (5), 1-68.
- Keser, U. (2013). Lozan Sonrasında Kıbrıs Unutuldu mu? Sorusuna Kesitsel Bir Bakış ve Remzi Okan. *History Studies International Journal of History*, 5 (4), 55-80.
- Koçlar, B. ve Özdurğun, Y. (2017). Demokrat Parti'nin İktidara Gelişinin Türk Basınındaki Yansımaları. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 4 (13), 264-296.
- Obuz, Ö. (2017). Adnan Menderes'e Gönderilen Mektup ve Telgraflar Üzerine: Stop. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 8 (27), 713-729.
- Öğün, T. (2001). Van'da Ermeni Komiteleri ve Faaliyetleri. *Türk Kültürü Dergisi*, 462, 590-606.
- Özkul, A. E. (2016). Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs Adası'na yaptığı Sürgünler ve Sonuçları. *Osmanlı Döneminde Kıbrıs Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı* (s. 22-97), Bağcılar Belediyesi Kültür Yayınları.
- Sönmezoğlu, F. (1984). Kıbrıs Sorunu ve Birleşmiş Milletler: 1954-1975. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası*, 38 (3-4), 223-255.
- Şahin, İ. (2016). İngiltere'nin Akdeniz Siyasetinde Kıbrıs (1580-1878). *Asia Minor Studies-International Journal of Social Sciences*, 4 (7), 149-176.

- Taşçıoğlu, K. (1969). *Van'ın Sosyal ve İktisadi Gelişimi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji ve Etnoloji Bölümü Mezuniyet Tezi, İstanbul.
- Vatansever, M. (2010). Kıbrıs Sorununun Tarihi Gelişimi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 12 (10), 1487-1530.
- Yellice, G. (2012). 1878'den 1931'e Kıbrıs'ta Enosis Talepleri ve İngiltere'nin Yaklaşımı. *Çağdaş Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 12 (24), 13-26.
- Yüksel, D. Y. (2018). Kıbrıs'ta Yaşananlar ve Türk Mukavemet Teşkilatı (1957-1964). *Atatürk araştırma Merkezi Dergisi*, 34 (2), 311-376.

EK 1: 22 Aralık 1954 tarihli Vansesi gazetesi nüshası

EK 2: Kıbrıs Türkleri'nin Yunanistan'a bağlanma karşısında yaptıkları eylemlere dair.

TÜRKİYE
CUMHURBAŞKANLIĞI
GENEL KÂTİPLİĞİ
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
CUMHURİYET BULVARI 992

Ankara, 2 Aralık 1948.

1
✓

B/2

Yüksek Başbakanlığa

Kıbrıs'ın Yunanistan'a ilhakı aleyhinde .
Ada Türkleri tarafından yapılan miting hakkında
Nicosia dan Dr.Küçük imzasile gelen telgrafın
bilece sunulduğunu derin saygılarımla arz ederim.

FD

Genel Kâtip

Öz. K. Üld.
3.12.1948

Ayrıca
9.12.48

(Handwritten signature)

-2- A.1

845
72
3-12-1948 7595 / 1

